Motion till riksdagen
2026/27:2138

av Magnus Haara (C)

Mer politik och mindre opinionsmätningar i valrörelserna

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda förutsättningarna för ett tidsbegränsat uppehåll i publiceringen av väljarbarometrar och andra opinionsmätningar om partiernas väljarstöd under de sista två veckorna före allmänna val och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Demokratins viktigaste uppgift är att ge medborgarna möjlighet att ta ställning till hur vårt samhälle ska styras. En valrörelse bör därför i första hand handla om politiska idéer, samhällsproblem och partiernas förslag.

Ändå upptas en stor del av den politiska journalistiken av något annat: vem som leder, vem som tappar, vilka partier som riskerar att åka ur riksdagen och vilken regeringskonstellation som för tillfället ser ut att ha störst stöd. Nya opinionsmätningar blir nyheter som analyseras och kommenteras, varefter partierna förväntas kommentera kommentarerna.

Det politiska samtalet riskerar därmed att flyttas från sakfrågorna till enbart politiska sportreferat, vem som leder, vem som ligger efter och vem som riskerar utvisning. I stället för att diskutera vilken skolpolitik, energipolitik eller ekonomisk politik som är

bäst får väljarna veta vem som anses ha vunnit den senaste partiledardebatten och hur detta möjligen påverkat opinionssiffrorna.

Opinionsmätningar har naturligtvis ett värde. De ger information om väljarnas uppfattningar och hjälper oss att förstå politiska förändringar. Men det är skillnad på att mäta opinionen och att låta mätningarna styra diskussionen om politiken.

Det finns därför skäl att fråga om demokratin skulle vinna på att de sista veckorna före ett val i större utsträckning ägnades åt politikens innehåll.

Flera europeiska demokratier har begränsat publiceringen av opinionsmätningar inför val. I Italien är det förbjudet att publicera resultaten av valrelaterade opinionsmätningar under de sista 15 dagarna före valet. Spanien har ett motsvarande förbud under de sista fem dagarna. I Frankrike gäller ett förbud under dagen före valet och själva valdagen. Tidigare omfattade det franska förbudet hela veckan före valdagen.

Även andra länder, däribland Kanada och Singapore, har regler om när valrelaterade opinionsmätningar får publiceras. Reglerna skiljer sig åt, men exemplen visar att frågan om opinionsmätningarnas roll i valrörelsens slutskede har prövats i många demokratier.

Invändningarna är tydliga. Information kan spridas över nationsgränserna, och ett svenskt publiceringsförbud skulle kunna kringgås genom publicering i exempelvis Danmark, Norge eller på utländska webbplatser. Det är inte heller säkert att ett publiceringsuppehåll i sig skulle ge en mer sakpolitisk debatt.

Men invändningarna gör inte frågan irrelevant. Om de stora svenska nyhetsredaktionerna avstår från att publicera nya väljarbarometrar under valrörelsens sista vecka eller två förändras också förutsättningarna för den politiska bevakningen. Mer av redaktionernas uppmärksamhet skulle kunna riktas mot partiernas förslag, argument och vägval.

Samtidigt är tryck- och yttrandefriheten grundläggande för den svenska demokratin. Staten ska inte styra den politiska journalistikens innehåll eller bestämma vilka frågor medierna ska bevaka. Eventuella begränsningar av publiceringen av opinionsmätningar måste därför prövas noggrant mot grundlagarnas skydd för mediernas frihet och allmänhetens rätt till information.

En sådan prövning bör också omfatta möjligheten till frivilliga överenskommelser eller självreglering inom mediebranschen, liksom erfarenheter från andra länder. Särskilt bör frågan belysas om ett publiceringsuppehåll under den sista eller de två sista veckorna

före ett val skulle bidra till en mer innehållsrik politisk debatt, och vilka konsekvenser det skulle få för väljarnas tillgång till information.

Ett demokratiskt val är inte en idrottstävling där det viktigaste är att följa ställningen fram till slutsignalen. Det är ett tillfälle för medborgarna att ta ställning till vilket samhälle de vill leva i.

Demokratin har mer att vinna på att väljarna känner till vad partierna vill göra med makten än på att de varje dag får veta vilka partier som för tillfället ser ut att få den.

Det finns därför skäl att utreda förutsättningarna för ett tidsbegränsat uppehåll i publiceringen av väljarbarometrar och andra opinionsmätningar om partiernas väljarstöd inför allmänna val.

Magnus Haara (C)